

рівня злочинності в Україні за 2001–2011 роки робляться висновки про наявний, втім невеликий, потенціал приватних засад як додаткового чинника в боротьбі зі злочинністю.

Ключові слова: приватні засади; боротьба зі злочинністю; гуманізм; примирення; приватне кримінальне переслідування; перспективний напрямок кримінально-правової політики.

Аннотация

Полищук Е. Н. Перспективы расширения частноправовых начал в сфере уголовной юстиции как одного из средств борьбы с преступностью. — Статья.

Статья посвящена рассмотрению частноправовых начал в уголовном праве Украины как одного из направлений борьбы с преступностью. На основании статистического анализа уровня преступности в Украине за 2001–2011 годы делается вывод о незначительном потенциале частных начал как дополнительного средства в борьбе с преступностью.

Ключевые слова: частные начала; борьба с преступностью; гуманизм; примирение; частное уголовное преследование; перспективное направление уголовно-правовой политики.

Summary

Polishchuk E. N. Private basis' expansion perspectives in criminal justice as one of the opportunities of crime combating. — Article.

Article is dedicated to private basis' examination as one of the mainstreams of crime combating. Based on the statistic research of the Ukrainian crime level in 2001-2011 author derives to a conclusion of the existing, but little effectiveness of the private basis' as the additional crime combating measure.

Keywords: private basis; crime combating; humanism; reconciliation; private lawsuits; perspective criminal-law policy trend.

УДК 343.91

Ю. П. Степанова

АНТИСУСПІЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ У СТРУКТУРІ ОСОБИ ЗАСУДЖЕНОГО РЕЦИДИВИСТА

Вітчизняні науковці визначають наступні напрямки запобігання рецидиву злочинів: підвищення ефективності призначення та виконання покарань; сприяння процесу ресоціалізації осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі; організація належного соціального контролю за особами, схильними до повторних злочинів [1, 354]. Як бачимо, всі три напрямки пов'язані із здійсненням впливу на особу злочинця на певному етапі її життєдіяльності з моменту визнання її винною у вчиненні злочину. Такий підхід дійсно виправданий, оскільки при вчиненні рецидиву злочинів головну роль відіграє наявність у особи досвіду попередньої злочинної діяльності, сприйняття нею злочинних традицій, кримінальної субкультури, протиставлення себе суспільству, його нормам та правилам. За подібними негативними ознаками і визначають особу злочинця.

За визначенням К. Б. Марисюк «особа злочинця — це людина, що вчинила злочин, в якому проявилась її антисуспільна спрямованість, яка виражає сукупність соціально-демографічних, соціально-психологічних, моральних, правових та інших соціально-значимих властивостей, ознак, зв'язків, відносин,

© Ю. П. Степанова, 2012

якостей, які у всій своїй сукупності та в сукупності із зовнішніми умовами та обставинами впливають на характер її злочинної поведінки» [2, 55]. В цілому погоджуючись з таким визначенням, можна зробити висновок, що у вчиненні злочину проявляється саме антисуспільна спрямованість особи. Однак чи стосується це всіх категорій злочинців? Якщо при вчиненні злочинів вперше у більшості випадків вирішальну роль відіграє випадковий збіг обставин або несприятлива ситуація, то більшість рецидивістів можна з впевненістю віднести до послідовно-криміногенного типу злочинців і стверджувати про наявність у таких осіб антисуспільної спрямованості. Про її вплив на діяльність особи дуже вдало говорить Б. Петелін: «Справа в загальній спрямованості особистості, яка внутрішньо вже визріла для вчинення злочину. Для такої особистості вчинення злочину є уже буденним фактом» [3, 14].

Розуміння сутності та знання характеристик антисуспільної спрямованості відіграє велику роль як при призначенні покарання, так і в процесі здійснення ресоціалізації засуджених рецидивістів під час відбування покарання у кримінально-виконавчих установах та після їх звільнення.

Питання, що порушуються у даній статті, у більшій чи меншій мірі були предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів. У психології проблему спрямованості особистості розробляли Л. Божович, М. В. Гамезо, Б. Додонов, І. А. Домашенко, А. Г. Маклаков, С. Д. Максименко, С. Л. Рубінштейн, М. В. Савчин. Питанням антисуспільної спрямованості цікавилися здебільшого кримінологи, серед них В. С. Батиргарєєва, Ю. В. Бишевський, К. Є. Ігошев, В. Ф. Шевченко, А. П. Закалюк, І. І. Карпець, В. Н. Кудрявцев, А. Г. Ковальов, К. К. Ковальов, Н. С. Лейкіна, А. С. Міхлін, Г. М. Миньковський, В. Н. М'ясищев, К. К. Платонов, А. Б. Сахаров, Ф. Р. Сундуков, С. І. Скоков, А. М. Яковлев. Однак ці дослідження переважно стосувалися всіх типів злочинців без виокремлення характерних особливостей такої спрямованості у рецидивістів, які відбувають покарання у виді позбавлення волі.

Метою даної статті є з'ясування впливу антисуспільної спрямованості на вірогідність вчинення повторних злочинів особами, засудженими до покарання у виді позбавлення волі на певний строк. Для досягнення поставленої мети необхідним є визначення поняття антисуспільної спрямованості, встановлення її змісту, а також етапів формування та характерних особливостей антисуспільної спрямованості особи засудженого рецидивіста.

Насамперед слід зауважити, що поняття «спрямованість» сприйняте кримінологією з психології. Тому доцільним є його з'ясування саме в психологічному значенні. Майже всі психологи виділяють спрямованість в якості провідного компонента структури особистості. Теорія і методологія структури особистості у вітчизняній психології найбільш ретельно розроблена в роботах К. К. Платонова, який вживає вираз «функціонально-динамічна структура особистості», розглядаючи її як складну відкриту систему, що саморозвивається. Динамічна система — це система, що розвивається в часі, змінює склад компонентів, що входять до неї, та зв'язок між ними при збереженні функції. К. К. Платонов вводить термін «підструктури» особистості, в котрі можуть бути включені всі

відомі властивості особистості. Таких підструктур автор бачить чотири: біологічно зумовлена підструктура, підструктура форм відображення, підструктура соціального досвіду і підструктура спрямованості, яка об'єднує мотивацію, відношення і моральні якості особистості [4, 178].

В якості синонімів спрямованості вживаються такі терміни, як «динамічна тенденція» (С. Л. Рубінштейн), «смыслеобразующий мотив» (А. Н. Леонтьев), «домінуюче відношення» (В. Н. М'ясищев), «основна життєва спрямованість» (Б. Г. Анан'єв), «динамічна організація сутності людських сил» (А. С. Прангішвілі) [5].

Психологи М. В. Гамезо та І. А. Домашенко визначають спрямованість як складне особистісне утворення, яке визначає всю поведінку особистості, ставлення до себе і оточуючих. С. Л. Рубінштейн вважає, що спрямованість проявляється в потребах, інтересах, домінуючих мотивах діяльності і поведінки і світогляді. К. К. Ковальов визначає спрямованість як ставлення людини до дійсності. Вона включає різні властивості, систему взаємодіючих потреб і інтересів, ідейних і практичних настанов. Домінуюча спрямованість визначає всю психічну діяльність особистості. На думку К. К. Платонова, підструктура спрямованості об'єднує відносини і моральні риси особистості. В ній слід розрізняти рівень, широту, інтенсивність, стійкість і дієвість. У формах спрямованості особистості проявляються як відносини, так і моральні якості [6, 67].

А. М. Яковлев та П. С. Дагель вважали, що одні злочинці діють під впливом активної антисоціальної спрямованості, а інші — асоціальної [7, 47]. Асоціально спрямованість А. М. Яковлев пов'язував з тим, що злочинна діяльність суб'єкта — результат не стільки спрямованості його інтересів проти суспільства і правопорядку, скільки те, що інтереси і прагнення таких осіб знаходяться поза сферою соціально корисних відносин (алкоголіки, безпритульні бродяги, хулігани і т.д.) [8, 86]. П. С. Дагель вважав, що антисуспільна спрямованість особистості — це наявність в її свідомості антисуспільних поглядів, принципів і звичок і готовності діяти у відповідності з ними» [9, 28]. На думку А. С. Міхліна, це визначення потребує одного уточнення. Мова повинна йти про стійкі антисуспільні погляди. В цьому випадку під наведене визначення не потраплять ситуативні злочини, пов'язані з раптово виниклим умислом [7, 47]. Дійсно, антисуспільні властивості особистості можуть мати різну силу, стійкість, глибину, напруженість і стійкість. Звідси можна зробити висновок, що далеко не в усіх випадках антисуспільні властивості можуть бути настільки стійкими, щоб можна було говорити про наявність антисуспільної спрямованості. У зв'язку з цим слід також зазначити, що в кримінології не вироблено єдиної точки зору з приводу того, чи всім злочинцям властива антисуспільна спрямованість. Деякі вчені, наприклад А. Б. Сахаров, Г. М. Миньковський, Г. Г. Зуйков, вважають, що антисуспільна спрямованість властива всім злочинцям. Натомість Н. С. Лейкіна, В. Н. Кудрявцев, І. І. Карпець, А. А. Піонтовський заперечують це [7, 47].

Свідченням стійкості антисуспільних властивостей виступає насамперед неодноразове вчинення злочинів, тому можна з впевненістю стверджувати, що

антисуспільна спрямованість є обов'язковою характеристикою особи рецидивіста. У змісті антисуспільної спрямованості особи рецидивіста виділяють зневажання інтересів суспільства, ігнорування праці, невміння контролювати свою поведінку, неповага, байдуже ставлення до інтересів інших людей, алкоголізм і наркоманія, інші аморальні спонукання, звички, властивості [10, 100].

Спрямованість багатьох рецидивістів визначається поглядами, ідеями та інтересами, що вступають у суперечність з загальнолюдськими цінностями і панівною правосвідомістю. Тривала злочинна діяльність та низький соціальний статус неодноразово засудженого створює особливий психологічний настрій, що сприяє активізації та затвердженню, закріпленню антисуспільної спрямованості особистості [11, 46]. Її наявність визначає легкість, з якою рецидивіст знову вирішує вчинити злочин. Покарання у виді позбавлення волі, заходи виховного характеру не викликають одразу ж, автоматично, відмови злочинця від продовження суспільно небезпечної діяльності. Особлива стійкість антисуспільної спрямованості може призвести до вчинення рецидивістом злочину після відбуття покарання [12, 105].

Досліджуючи рецидив крадіжок, Ю. В. Бишевський дійшов висновку, що антисуспільна спрямованість найбільше виражена у злісних, звичних і певної частини асоціальних злодіїв-рецидивістів, у значно меншій мірі — у ситуативних. Саме тому Ю. В. Бишевський стверджує, що, виходячи з співвідношення в особистості позитивних і негативних якостей, більш суворе покарання слід призначати переважно злісним і певній частині звичних і асоціальних типів злодіїв-рецидивістів. Для посилення покарання ситуативному типу підстав немає [13 67]. Саме наявністю злочинної спрямованості деякі вчені виправдовують збільшення строку позбавлення волі рецидивістам: по-перше, необхідно на більш тривалий строк ізолювати суспільство від злочинних посягань рецидивіста, і, по-друге, перевиховання такого роду злочинців, подолання складеної в їх психіці злочинної настанови потребує протягом тривалого часу напружених зусиль осіб, відповідальних за перевиховання засуджених [12, 106; 13, 67].

У формуванні антисуспільної спрямованості особи рецидивіста, засудженого до позбавлення волі, можна виділити два етапи. Перший етап триває з моменту народження людини до вчинення першого злочину. Другий етап — починається після вчинення злочину і триває весь наступний період життя особи. В нього входить формування антисуспільної спрямованості під час відбування покарання у виді позбавлення волі.

Перший етап. Спрямованість особистості формується на ґрунті притаманних їй потреб, їх ієрархії — від вищих духовних до фізіологічних. У віці 12–15 років формуються основні контури особистості, її світосприйняття, ціннісні орієнтації, життєві цілі, інтереси і т.д. Л. І. Божович, поєднуючи спрямованість з поняттям «позиція особистості», говорить про те, що підлітковий вік відрізняється в плані розвитку тим, що саме в цьому віці у людини формується життєва позиція, яка є домінуючою протягом всього наступного життя. Вона є власне системою сенсів, системою цінностей [4, 260]. Сформована в ці роки антисуспільна спрямованість, як правило, більш стійка, ніж, скажімо,

та, що сформувалась пізніше. В першому випадку у неповнолітнього ще не склались орієнтації, які відповідають цінностям суспільства і вакуум особистості заповнюється орієнтаціями, які протирічать суспільним інтересам. В другому випадку антисуспільній спрямованості особистості правопорушника, як правило, протистоять сприйняті особистістю соціально корисні цінності і норми [10, 18].

Серйозною причиною формування антисуспільної спрямованості на першому етапі є негативний вплив осіб, яким властиві антисуспільні погляди, уявлення, навички або установка і відповідна їм поведінка. В першу чергу — це батьки засуджених. Ставлення батьків до суспільства, їх особиста поведінка, ставлення до дітей і один до одного багато в чому визначає, якими виростуть діти. Багато засуджених відмічають, що до вчинення ними першого злочину між їх батьками постійно відбувались сварки, бійки. Вкрай негативний вплив на формування особистості рецидивістів мало вживання алкоголю їх батьками.

На формування антисуспільної спрямованості злочинців мав великий вплив зв'язок з раніше засудженими. Саме раніше судимі, а нерідко і професійні злочинці виявлялись в багатьох випадках «вчителями» майбутніх рецидивістів, під час спілкування з ними набувались злочинні навички, засвоювались традиції і «закуси» злочинного життя. В. Ф. Шевченком була виявлена наступна закономірність: чим більша питома вага впливу раніше судимих серед інших факторів, які негативно впливали на формування особи рецидивістів до першого їх засудження, тим більше судимостей нараховується в їх злочинній біографії [14, 105]. Ця закономірність свідчить про серйозну небезпеку негативного впливу рецидивістів на молодих людей.

Отже, відсутність одного або обох батьків, відрив від сім'ї, поганий приклад батьків і близьких, негативний вплив раніше судимих та інших антисуспільних елементів можна віднести до причин виникнення антисуспільних поглядів, уявлень, навичок і звичок рецидивістів до початку їх злочинної діяльності.

Але, як зазначають науковці в галузі психології, це не означає, що спрямованість є такою структурою, яка має суто і виключно соціальну природу. Вона формується завдяки системі ключових переживань особистості, а ключові переживання є синтетикою, інтегратором всього внутрішнього світу, що втілює в себе і біологічні переживання, і власне біологічні стани, і соціальне оточення і його сприйняття людиною [4, 260]. Протиставляти біологічне соціальному в особистості не можна, — зазначає С. Д. Максименко, — природні аспекти та риси існують у структурі особистості як соціально зумовлені її елементи. Біологічне та соціальне у структурі особистості утворюють єдність і взаємодіють [15, 47].

Другий етап. Антисуспільні погляди, уявлення і звички, які сформувались у майбутніх рецидивістів до вчинення ними першого злочину, як правило, ще не утворюють антисуспільної спрямованості: вони не мають тієї стійкості і глибини проникнення в свідомість суб'єкта, які характерні для такої спрямованості. Їх стійкість набувається в результаті систематичної злочинної діяльності, яка здійснюється протягом більш чи менш тривалого періоду.

Залишаються і продовжують негативно впливати на суб'єкта негативні об'єктивні і суб'єктивні фактори, які впливали до вчинення першого злочину. При цьому одні з них наявні в незмінному стані, інші, видозмінюючись, набувають нового змісту, треті взагалі випадають з комплексу причин, які діють у даний момент, четверті, не змінюючись, по-іншому сприймаються суб'єктом, який став дорослим [14, 105]. Багатьом із засуджених не вдається зберегти сім'ю. Тому у них можуть виникати труднощі з житлом, влаштуванням на роботу.

Від справедливості призначеного покарання в значній мірі залежить, чи змінять засуджені свої антисуспільні погляди, уявлення, навички і звички, чи вийдуть на волю із ще більш стійкою антисоціальною спрямованістю. Оскільки неефективним є як занадто суворий, так і занадто м'який вирок. Перший підриває в засудженого віру в справедливість, викликає в нього внутрішній протест, озлобленість. Другий породжує надію на можливість легко «відбутись» і у випадку вчинення особою нового злочину на «благополучне» його завершення, послаблюючи почуття страху перед покаранням [14, 105]. Однією з активно діючих причин формування антисуспільної спрямованості стає низький культурний та освітній рівень рецидивістів. Наслідком цього є збільшення ступеня розповсюдженості серед них алкоголізму та наркоманії. Із збільшенням кількості судимостей зростає кількість рецидивістів, які вчинили злочини в нетверзому стані.

Оцінка властивостей особи, яка вчинила рецидив злочинів, свідчить, як правило, про те, що багато засуджених звільнилися з місць позбавлення волі із ще більш міцною антисуспільною позицією. Біля 60% злочинців знову повертаються в місця позбавлення волі протягом року після звільнення. Це свідчить про суттєві недоліки виправлення і перевиховання засуджених в місцях відбування покарання. Найвищий рівень рецидивних виявів (29,7 %) спостерігається в перші три місяці після звільнення від відбування покарання або засудження (наприклад, до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі). У проміжку 3–6 місяців майже вдвічі менше рецидивістів (16,4 %) учиняють нові злочини. Потім цей рівень починає знижуватися. Після 6 місяців з моменту звільнення протягом наступного півріччя злочини вчиняють 20,9 % осіб; після року протягом наступних двох — 27,1 %. Рівень рецидивних виявів відчутно знижується після того, як минає 3 роки. У проміжку 3–5 років до нових злочинів удаються 4,3 % рецидивістів. Якщо минуло понад 5 років з моменту звільнення, то лише 1,6 % осіб знову потрапляють на лави підсудних [16, 257].

До факторів, які впливають на формування й утвердження антисуспільної спрямованості під час відбування покарання у виді позбавлення волі слід також віднести існуючі неформальні рівні управління процесами, які відбуваються в середовищі засуджених, ієрархію засуджених та тюремну субкультуру.

Стає зрозумілим, що антисуспільна спрямованість рецидивіста формується поступово, під впливом цілого ряду факторів: починаючи з антисуспільних настанов, які виникли ще у підлітковому віці внаслідок недоліків виховання, і закінчуючи кримінальною субкультурою, яка справляє значний психологічний тиск на її носіїв, все більше і більше втягуючи їх у свої тенета. Поняття

антисуспільної спрямованості можна визначити як сукупність інтегрованих в особі злочинця стійких негативних властивостей, які сформувались в процесі її взаємодії з середовищем протягом всього життя. Вона полягає в несприйнятті тих правових та моральних норм, які встановлені у даному суспільстві. Типовими проявами антисуспільної спрямованості засудженого-рецидивіста є 1) порушення кримінально-правових заборон під час відбування покарання (пенітенціарний рецидив злочинів); 2) невиконання вимог норм кримінально-виконавчого законодавства (порушення режиму); 3) ухилення від суспільно корисної діяльності.

На сьогоднішній час проблема виконання покарань є надзвичайно гострою. За висновком О. Г. Колба, колишні виправно-трудова колонія, а тепер установи виконання покарань — себе вичерпали. Вони завжди переповнені, погано обладнані, засуджені перебувають у загальних приміщеннях по сто і більше чоловік. Це створює ідеальні умови для стратифікації, виникнення різного роду угруповань, очолюваних кримінальними авторитетами. До цього додаються антисанітарія, насильство, недостатнє матеріально-побутове забезпечення засуджених [1, 355]. Тому і ми приєднуємось до закликів мінімізувати практику призначення покарання у виді позбавлення волі неповнолітнім, особам, які вперше вчинили злочини, та рецидивістам, які вчинили злочини невеликої тяжкості, аби знизити вірогідність утвердження у таких осіб антисуспільної спрямованості. У більшості випадків рецидивістів засуджують до позбавлення волі на певний строк (87,8 %) [16, 264]. Застосування такого суворого покарання не завжди виправдано навіть щодо цієї категорії злочинців.

Водночас розуміємо, що відмовитись від застосування позбавлення волі повністю неможливо. Із перерахованих на початку статті напрямків запобігання рецидиву злочинів найбільш ефективним залишається саме перший напрямок, який пов'язаний із впливом на особу під час відбування нею кримінального покарання, особливо якщо мова йде про виконання покарання у виді позбавлення волі. Виправна колонія є єдиною ланкою, яка безпосередньо співпрацює із засудженими. Там відбувається безпосередній контакт співробітників установи з засудженими, лише там можливо впливати на них. І потрібно віддати належне співробітникам Державної пенітенціарної служби, які в надзвичайно складній психологічній обстановці та матеріальних умовах докладають усіх сил для забезпечення ефективного виконання кримінальних покарань.

Поза межами колонії засуджений наданий самому собі. Ефективність ресоціалізації після відбування покарання зводиться майже до нуля (принаймні на даний час). Тому важливо не упустити момент, коли засуджений знаходиться в колонії і є можливість здійснювати постійне спостереження за його поведінкою, спрямовувати та корегувати процеси виправлення та ресоціалізації. Найбільші труднощі, звичайно, у представників адміністрації виправних колоній виникають при роботі з рецидивістами, особами, які неодноразово засуджувались до позбавлення волі і в більшості з яких уже виробився «імунітет» щодо заходів, які вживаються представниками влади при намаганні їх виховати чи виправити. Це проявляється або ж в надмірній замкнутості, відстор-

ненні таких осіб або у спробі об'єднання у неформальні групи, які негативно впливають на інших засуджених і суттєво дезорганізують діяльність кримінально-виконавчих установ.

Запобігти вчиненню рецидивістами повторних злочинів можливо двома шляхами. Перший полягає у блокуванні проявів антисуспільної спрямованості залякуванням, застосуванням суворих санкцій у разі порушення вимог режиму виконання покарання. Однак він має ряд недоліків: подібні заходи ефективні лише на короткий проміжок часу і лише під час відбування покарання. Другий шлях більш складний, однак він дасть змогу не тільки не допустити пенітенціарного рецидиву, а й уберегти суспільство від злочинної діяльності даного рецидивіста і після звільнення його з місць позбавлення волі. Він полягає у поступовій зміні складових антисуспільної спрямованості рецидивістів, мотивуванні засуджених до правослухняної поведінки, їх освітнього і професійного зростання.

Висновки. Таким чином, при роботі з рецидивістами необхідно враховувати наявність у них антисуспільної спрямованості, яка формувалась роками, є досить стійкою і змінити яку надзвичайно важко. Така особа здатна вчиняти злочини навіть при зміні обстановки, якщо не змінилась вона сама, створювати в разі необхідності певні умови, які сприяють вчиненню злочину, та переборюючи перешкоди, що виникають. Варто відзначити значну роль у формуванні особи рецидивіста кримінальної (в тому числі тюремної) субкультури та необхідність подальших досліджень характеристики її елементів як потужної детермінанти рецидиву злочинів.

Література

1. Джужа О. М. Профілактика злочинів : підручник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужа. — К. : Атіка, 2011. — 270 с.
2. Марисюк К. Б. До питання про кримінологічне поняття «особа злочинця» // Актуальні проблеми кримінального і кримінально-процесуального законодавства і практики його застосування : зб. тез доп. учасників регіон. «круглого столу». — Хмельницький : ХІУП, 2002. — С. 52–55.
3. Петелин Б. Безмотивных преступлений не бывает // Советская юстиция. — 1973. — № 22. — С. 14.
4. Максименко С. Д. Психологія особистості / С. Д. Максименко, К. С. Максименко, М. В. Папуча. — К. : КММ, 2007. — 296 с.
5. Маклаков А. Г. Общая психология : учеб. пособие для студ. вузов и слушателей курсов психол. дисциплин [Электронный ресурс] / А. Г. Маклаков. — Режим доступа : www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/makl/index.php. — Загл. с экрана.
6. Гамезо М. В. Атлас по психологии : информ.-метод. материалы к курсу «Общая психология» : учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / М. В. Гамезо, И. А. Домашенко. — М. : Просвещение, 1986. — 272 с.
7. Михлин А. С. Личность осужденных к лишению свободы и проблемы их исправления и перевоспитания / А. С. Михлин. — Фрунзе : Кыргызстан, 1980. — 200 с.
8. Яковлев А. М. Некоторые теоретические вопросы общей методики изучения личности преступника // Проблемы искоренения преступности : сборник. — М., 1965. — С. 86.
9. Дагель П. С. Учение о личности преступника в советском уголовном праве : учеб. пособие / П. С. Дагель. — Владивосток : Изд-во Дальневост. гос. ун-та, 1970. — 132 с.
10. Сундууров Ф. Р. Социально-психологические и правовые аспекты исправления и перевоспитания правонарушителей / Ф. Р. Сундууров. — Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1976. — 142 с.

11. Скоков С. І. Особистість рецидивіста та деякі проблеми попередження рецидивної злочинності // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — 1997. — № 2. — С. 45–49.
12. Яковлев А. М. Борьба с рецидивной преступностью / А. М. Яковлев. — М. : Наука, 1964. — 223 с.
13. Бышевский Ю. В. Криминологическая характеристика лиц, неоднократно совершающих кражи, и уголовно-правовые меры предупреждения рецидива : учеб. пособие / Ю. В. Бышевский ; под ред. А. Л. Ременсона. — Омск : Омская высш. шк. милиции, науч.-исслед. и ред.-изд. отд., 1978. — 91 с.
14. Шевченко В. Ф. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика рецидивной преступности : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. Ф. Шевченко ; Санкт-Петерб. акад. МВД России. — С.Пб., 1998. — 161 с.
15. Максименко С. Д. Загальна психологія : навч. посіб. / С. Д. Максименко. — Вид. 2-ге, переробл. і допов. — К. : Центр навч. л-ри, 2004. — 272 с.
16. Батиргареева В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія / В. С. Батиргареева. — Х. : Право, 2009. — 576 с.

Анотація

Степанова Ю. П. Антисупільна спрямованість у структурі особи засудженого рецидивіста. — Стаття.

Охарактеризовано поняття, прояви, передумови та етапи формування антисупільної спрямованості особи засудженого рецидивіста; розглядається її вплив на вчинення рецидиву злочинів; обґрунтовано необхідність нейтралізації антисупільної спрямованості під час виправлення та ресоціалізації засуджених рецидивістів у виправних колоніях.

Ключові слова: особа злочинця, рецидив злочинів, антисупільна спрямованість, покарання, позбавлення волі, ресоціалізація.

Аннотация

Степанова Ю. П. Антиобщественная направленность в структуре личности осужденного рецидивиста. — Статья.

Охарактеризованы понятие, предпосылки и этапы формирования антиобщественной направленности личности осужденного рецидивиста; рассматривается ее влияние на совершение рецидива преступлений; обосновано необходимость нейтрализации антиобщественной направленности во время исправления и ресоциализации осужденных рецидивистов в исправительных колониях.

Ключевые слова: личность преступника, рецидив преступлений, антиобщественная направленность, наказание, лишение свободы, ресоциализация.

Summary

Stepanova Y. P. Antisocial trend in the structure of convicted recidivist personality. — Article.

Notion, manifestations, origins and stages of antisocial trend of convicted recidivist personality formation have been characterized; its influence on committing repeated offences is being scrutinized; necessity of antisocial character neutralization during the process of correction and resocialization of convicted recidivists in penal colonies has been substantiated.

Keywords: personality of a criminal, repetition of offences, antisocial trend, punishment, deprivation of freedom, resocialization.